

2. Левушкин, А. Н. Брачный договор в Российской Федерации, других государствах - участниках Содружества Независимых Государств и Балтии / А. Н. Левушкин. М. : Юстицинформ. 2012. 208 с.

3. Мыскин, А. В. Правовые проблемы заключения брачного договора до государственной регистрации заключения брака / А. В. Мыскин // Семейное и жилищное право. 2006. № 1. С. 34 – 36.

ВЫЗНАЧЭННЕ ЗМЕСТУ ПАНЯЦЦА КАНСТЫТУЦЫЙНА-ПРАВАВОЙ ПРЫРОДЫ

А. Л. Дашкевіч

*дактарант кафедры канстытуцыйнага права юрыдычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, кандыдат юрыдычных навук,
Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, вул. Ленінградская, 8, 220030, г. Мінск, Рэспубліка Беларусь,
ladminsk@mail.ru*

Рассматривается понятие правовой природы в контексте определения содержания понятия «конституционно-правовая природа». Выделяются особенности конституционного права, которые обуславливают специфику понятия конституционно-правовой природы, его соотношения с понятием «правовая природа».

Ключевые слова: правовая природа; правовые явления; конституционное право; конституционно-правовая природа.

DEFINITION OF THE CONTENT OF THE CONCEPT OF CONSTITUTIONAL AND LEGAL NATURE

A. L. Dashkevich

*doctoral student of the Department of Constitutional Law of the Law Faculty of the Belarusian State University,
candidate of legal sciences,
Belarusian State University, 8, Leningradskaya Str., 220030, Minsk, Republic of Belarus,
ladminsk@mail.ru*

The concept of legal nature is considered in the context of defining the content of the concept of "constitutional-legal nature". The article highlights the features of constitutional law, which determine the specifics of the concept of constitutional-legal nature, its relationship with the concept of "legal nature".

Keywords: legal nature; legal phenomena; constitutional law; constitutional-legal nature.

Паняцце канстытуцыйна-прававой прыроды стала ўвайшло ва ўжытак у навуковых даследаваннях у межах вывучэння адпаведных канстытуцыйна-прававых з’яў [гл. напр. : 4, 8]. Адначасова, у адрозненні ад паняцця прававой прыроды, якое дастаткова актыўна даследуецца [гл. напр. : 1, 2, 10, 11], паняццю канстытуцыйна-прававой прыроды надаецца нязначная ўвага. Практычна гаворка ідзе аб простае экстрапаляцыі, вызначанага аўтарам прывыклівага разумення прававой прыроды да вызначэння зместу канстытуцыйна-прававой прыроды адпаведнай канстытуцыйна-прававой з’явы. У такіх варунках па-за ўвагай застаецца вызначэнне спецыфікі разглядаемага паняцця, у тым ліку, у даставанні да вывучаемага аб’екта. Такі падыход, па нашаму меркаванню, можа прыводзіць не толькі да “скажэння” вынікаў навуковага пазнання, але і да магчымых дэфектаў у канстытуцыйна-прававым рэгуляванні, што патрабуе вызначэння карэляцыі прыкмет, што маюць універсальны характар, вылучэнні тых, якія заснаваны на асаблівасцях канстытуцыйнага права.

У якасці агульнай дэтэрмінанты з’яўлення катэгорыі прававая прырода ў межах юрыдычнай навукі і практыкі вызначаюць неабходнасць больш дэталёвага разумення

розных прававых аб'ектаў. Паняцце прававой прыроды выкарыстоўваецца ў навуковых даследаваннях, праватворчай, праварэалізацыйнай (правапрымяняльнай) дзейнасці. Па меркаванні С. В. Малюгіна, прававая прырода ўяўляе сабою набор пастаянных істотных характарыстык юрыдычнага аб'екта, якія праяўляюцца ў працэсе пазнання. У якасці такіх аб'ектаў выступаюць, у тым ліку, розныя з'явы прававога жыцця, якія патрабуюць асэнсавання свайго месца і ролі ў юрыдычнай дзейнасці. У такой якасці могуць выступаць нормы права (юрыдычныя канструкцыі), галіны права, асобныя сферы дзеяння заканадаўства, нарматыўныя прававыя акты, розныя праваадносіны і грамадскія адносіны [11, с. 48-49].

На думку Р. Б. Галоўкіна, прававыя з'явы ўяўляюць сабою знешняе выражэнне розных аб'ектыўных і суб'ектыўных абставін, фактараў і працэсаў, якія ўплываюць на свядомасць і прававыя паводзіны людзей, з якімі нормы права, як правіла, звязваюць устанаўленне, змяненне і спыненне праваадносін. Канструкцыя прававой з'явы выступае ў выглядзе адносна ўстойлівых і ўзаемазвязаных элементаў, якія характарызуюць тую ці іншую аб'ектыўную ці суб'ектыўную з'яву як прававую. У якасці элементаў такой канструкцыі выступае знешне выяўлены працэс ці факт, рэальнае або патэнцыйнае ўсведамленне гэтага факту ці працэсу, рэгуляванае значэнне факта ці працэса, сувязь з працэсам ці фактам у выглядзе ўстанаўлення, змянення і спынення праваадносін [6, с. 193].

Як бачна, асноўная ўвага ў дадзеным выпадку, надаецца ўспрымання прававой з'явы, у той ці іншай форме, у выглядзе юрыдычнага факта, што, на наш погляд, у дачыненні канстытуцыйна-прававых адносін, павінна карэліраваць з наяўнасцю асаблівасцей у дачыненні структуры нормаў, наяўнасцю на канстытуцыйным узроўні значнай колькасці нормаў-прынцыпаў і адпаведна існаванне агульных канстытуцыйных праваадносін. Па меркаванні прафесара Р. А. Васілевіча ў агульных праваадносінах выяўляюцца юрыдычныя патрабаванні больш высокага ўзроўню, калі не вызначаны іх суб'екты, правы і абавязкі [5, с. 11]. Яны ўзнікаюць непасрэдна з нормы, з'яўляюцца пастаяннымі і доўжачца, разлічаны не на дэталёвае ўрэгуляванне грамадскіх адносін, але на замацаванне грамадскага і дзяржаўнага ўладкавання, агульнага прававога рэжыму. Суб'ектны склад такіх праваадносін адрозніваецца ўсеагульнасцю, адсутнасцю строга індывідуалізаванага характару, яны ахопліваюць усю сістэму суб'ектаў прававых адносін [3, с. 11]. У сваю чаргу, асобнымі навукоўцамі выказваецца іншы пункт гледжання. На іх думку, праваадносіны заўсёды маюць канкрэтны характар. Пры гэтым адзначаецца, што прававое рэгуляванне магчыма не толькі ў межах праваадносін, а таксама праз абсалютныя суб'ектыўныя правы [12, с. 59-60].

Намі адзначалася, што першы падыход дазваляе ў найбольшай ступені ўлічваць спецыфіку канстытуцыйнага права як "галоўнай" галіны права, разглядаць "уклучанасць" суб'екта не толькі ў індывідуалізаваныя адносіны з іншымі суб'ектамі, але бачыць у гэтым і рэалізацыю праваадносін, якія найперш заснаваны на канстытуцыйных нормах-прынцыпах. Рэальная відавочнасць існавання агульных канстытуцыйна-прававых адносін магчыма толькі праз іх карэляцыю з канкрэтнымі канстытуцыйна-прававымі адносінамі [7, с. 34-35]. Адпаведна прававыя з'явы, якія вызначаюцца паводле канстытуцыі ў нормах-прынцыпах, характарызуюцца самым высокім узроўнем абагуленасці ў межах галіны і нацыянальнай прававой сістэмы ў цэлым. Вызначэнне іх сутнасных прыкмет, ролі і месца займае прыярытэтнае і вызначальнае становішча адносна іншых прававых з'яў, не толькі ў межах канстытуцыйнага права, але і ў дачыненні іншых галін права.

Менавіта на канстытуцыйным узроўні аб'екты і прадмет рэгулявання ўтрымліваюць найбольш значныя прававыя з'явы, дыферэнцыяцыя якіх, у пэўнай ступені, засяроджваецца на вызначэнні межаў рэгламентацыі з боку канстытуцыйных нормаў, адносна нормаў, што ўтрымліваюцца ў іншых крыніцах канстытуцыйнага права і адпаведных галін права, прававое ўздзеянне якіх, у дадзеным выпадку, мае

падпарадкаваны, у тым ліку, удакладняючы, канкрэтызуючы характар. Пры гэтым нормы канстытуцыйнага права, якія замацаваны ў іншых нарматыўных прававых актах (не на канстытуцыйным узроўні), не маюць усеагульнага прыярытэту ва ўзаемадзеянні з нормамі іншых галін. У сваю чаргу канстытуцыйныя нормы маюць найбольшы ўзровень абагульнення ў дачыненні адпаведных прававых з’яў, вызначаючы асновы канстытуцыйнага ладу, прававыя падставы функцыянавання дзяржавы і грамадзянскай супольнасці. Адначасова, прадметы і аб’екты канстытуцыйнага і канстытуцыйна-прававога рэгулявання не супадаюць. Сфера канстытуцыйна-прававога рэгулявання па вызначэнню больш шырокая, паколькі канстытуцыя найбольш важная, але не адзіная крыніца канстытуцыйнага права [9, с. 66].

Падсумоўваючы адзначым, што ўяўляецца перспектыўным ажыццяўляць вызначэнне зместу паняцця канстытуцыйна-прававой прыроды ў межах родавідавой мадэлі праз радавое паняцце “прававая прырода”, якое разглядаецца адносна права ў цэлым. У сваю чаргу відавое адрозненне будзе ўказаць на яго адметнасць у межах канстытуцыйнага права, у першую чаргу, праз спецыфіку прадметаў, аб’ектаў, крыніц канстытуцыйна-прававога рэгулявання. Такім чынам, на наш погляд, канстытуцыйна-прававая прырода можа ўяўляць сабою від прававой прыроды, заснаваны на вызначэнні сутнасці (сутнасных прыкмет), месца і значэння прававой з’явы ў межах канстытуцыйнага права.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. Братусь, Д. Понятие «юридическая природа»: актуальные проблемы теории и практики / Д. Братусь // Юрист. 2009. № 8. С. 28 – 39.
2. Братусь Д. Понятие «юридическая природа»: актуальные проблемы теории и практики (продолжение) / Д. Братусь // Юрист. 2010. № 1. С. 29 - 35.
3. Бурцев, А. А. Система субъектов конституционно-правовых отношений: автореф. канд. юрид. наук: 12. 00. 02 / А. А. Бурцев; Московская государственная юридическая академия. М., 2005. 24 с.
4. Варфоломеева, Н. П. Конституционно-правовая природа и механизм разрешения споров о компетенции органов государственной власти: автореф. канд. юрид. наук: 12. 00. 02 / Н. П. Варфоломеева; Челябинский государственный университет. Челябинск, 2007. 27 с.
5. Василевич, Г. А. Конституционное право Республики Беларусь. Учебник. Мн. : Книжный дом; Интерпрессервис, 2003. 832 с.
6. Головкин, Р. Б. Понятие и конструкция правовых явлений / Р. Б. Головкин // Юридическая техника. 2013. №7 (ч. 2). С. 189—193.
7. Дашкевіч, А. Л. Грамадскія аб’яднанні як суб’екты канстытуцыйна-прававых адносін у Рэспубліцы Беларусь / А. Л. Дашкевіч // Право и демократия: сб. науч. тр. Вып. 21. / редкол. : В. Н. Бибило (гл. ред.) и др. Минск: БГУ, 2010. С. 33 – 42.
8. Зинченко, Е. Ю. Конституционно-правовая природа прав, свобод и обязанностей человека и гражданина / Е. Ю. Зинченко, С. А. Акимов // Вестник Академии экономической безопасности МВД России. 2014. №4. С. 6-8.
9. Ким, Ю. В. О предмете и объектах конституционного регулирования / Ю. В. Ким // Известия АлтГУ. Юридические науки. 2018. - №3 (101). С. 64-72.
10. Комиссарова Е. Г. Формально-логические аспекты понятия “правовая природа” / Е. Г. Комиссарова // Вестник Пермского университета. Выпуск 2 (16). С. 23-29.
11. Малюгин, С. В. Категория «правовая природа»: понятие, детерминанты, основные характеристики и подходы к определению / С. В. Малюгин // Российский юридический журнал. 2016. №3. С. 55-58.
12. Чигринов, С. П. Некоторые теоретические проблемы конституционно-правовых отношений / С. П. Чигринов // Современные проблемы правовых отношений: сб. науч. тр. / под ред. В. А. Кучинского и Э. А. Саркисовой; М-во внутр. дел Респ. Беларусь, Акад. МВД. Минск: Акад. МВД Респ. Беларусь, 2008. С. 52-63.